

•เขียนโดย manager•

•วันจันทร์•ที่ 30 •กันยายน• 2013 เวลา 20:46 น. • - •แก้ไขล่าสุด• •วันพฤหัสบดี•ที่ 03 •ตุลาคม• 2013 เวลา 13:37 น. •

วิพากษ์ตำนานเมืองล่อง (ต่อ) ส่วนตำนานตอนที่ ๒ ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง สันนิษฐานว่าเป็นพระภิกษุอยู่ในเมืองล่องอีกเช่นกัน เพราะตำนานนี้เป็นตำนานที่กล่าวถึงมูลเหตุและเหตุการณ์ในการก่อสร้างพระธาตุศรีดอนคำเพียงระยะเวลาสั้นๆ ๗๓ ปี คือช่วงพ.ศ.๒๑๔๒ – ๒๑๑๕และผู้แต่งตำนานทราบเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างดี อาจมาจากการบอกเล่าหรือจากการจดบันทึกไว้ เพราะตำนานกล่าวว่า “ผู้รู้กล่าวไว้ว่า” และภายหลังจากที่สร้างเสร็จก็นำเอาบันทึมาเขียนเป็นตำนานขึ้นเพราะมีระบุปีศักราช วันยาม และข้างขึ้นข้างแรมอย่างละเอียด ส่วนตำนานพระนางจามเทวีนำพระธาตุมาบรรจุไว้ที่ดอนคำฟองอ้อ สันนิษฐานว่าเป็นเรื่องเล่าที่แพร่หลายในเมืองล่องอยู่แล้ว ดังนั้นผู้เขียนตำนานจึงนำเรื่องเล่าและบันทึมาเขียนขึ้นเป็นตำนาน และผู้เขียนตำนานอาจเขียนหลังพระธาตุสร้างเสร็จนานหลายปีเพราะไม่เช่นนั้นต้องระบุปีที่สร้างเสร็จไว้ในตำนานด้วย แต่ที่ปรากฏในตำนานกล่าวถึงเพียงปีที่ก่อสร้างครั้งสุดท้ายเป็นองค์พระธาตุที่ปรากฏตั้งในปัจจุบัน และลักษณะของตำนานกล่าวเริ่มด้วยปีศักราชเป็นตอนๆ คล้ายการจดบันทึกหรือปูมโหร คือ

พ.ศ.๒๑๔๒ พระมหาสังฆราชา วัดพ่อนสร้อย เมืองเชียงใหม่ เดินทางมาไหว้พระธาตุขวยปู พระธาตุปู่ต๊อบ และพระธาตุแหลมลิ้นเมืองล่อง

พ.ศ.๒๑๖๗ พระสังฆราชา วัดยอดใจ เมืองแพร่ มาสร้างพระธาตุศรีดอนคำ แต่สร้างได้ฐาน ๓ ชั้นก็หยุดการสร้างเนื่องจากพญานานพิน(ประกาศิสาระ)พม่า

พ.ศ.๒๑๙๓ พระสังฆราชา วัดท่อน้อย เมืองแพร่ กับพระหลวงเจ้า วัดดอนไผ่ร่วมกันก่อสร้างอีกรอบแต่สร้างถึงพ.ศ.๒๒๐๒ ก็มีเหตุให้หยุดไปเป็นครั้งที่ ๒

พ.ศ.๒๒๑๕ พระมหาเถรเจ้าสุทโธนะ วัดนาหลวง กับคณะสงฆ์ในเมืองล่อง และหมื่นชินธาตุ ได้ชักชวนศรัทธาชาวเมืองล่องร่วมกันก่อสร้างจนสำเร็จ

รูปแบบของตำนานฉบับนี้คล้ายกับตำนานพระธาตุจุมพิต(พระธาตุจอมปิง) เมืองลำปาง เพราะกล่าวถึงมูลเหตุและเหตุการณ์สร้างโดยไม่กล่าวถึงการเสด็จมาของพระพุทธเจ้า แต่ให้ความสำคัญกับพระนางจามเทวี ปฐมกษัตริย์แคว้นหริภุญไชย ซึ่งเป็นลักษณะร่วมของตำนานในพื้นที่บริเวณนี้ ที่พยายามเชื่อมโยงประวัติวัด ประวัติพระธาตุ หรือสถานที่สำคัญของบ้านเมืองให้เข้ากับเรื่องราวของพระนางจามเทวี ดังปรากฏในตำนานพระธาตุลำปางหลวง ตำนานพระธาตุเสด็จและตำนานพระธาตุจุมพิต(พระธาตุจอมปิง)อันเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของแคว้นหริภุญไชยผ่านทางตำนานและความเชื่อมาถึงกลุ่มคนในบริเวณนี้ ส่วนปีพุทธศักราชที่ระบุไว้ในตำนานฉบับนี้เมื่อเทียบเคียงกับตำนานอื่นๆ เช่น ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ตำนานพื้นเมืองน่าน และตำนานพื้นเมืองแสน มีความคลาดเคลื่อนเพียงเล็กน้อย โดยสิ่งที่ช่วยในการตรวจสอบได้มากที่สุดคือแม่ปีที่กำกับตัวเลขศักราชไว้ จึงถือได้ว่าศักราชตำนานตอนที่ ๒ (ตำนานพระธาตุศรีดอนคำ) มีความน่าเชื่อถือมากกว่าตำนานพระธาตุกลุ่มตอนต้น(ตำนานพระธาตุแหลมลิ้น พระธาตุขวยปู พระธาตุปู่ต๊อบ)

•เขียนโดย manager•

•วัน•จันทร์•ที่ 30 •กันยายน• 2013 เวลา 20:46 น. • - •แก้ไขล่าสุด• •วัน•พฤหัสบดี•ที่ 03 •ตุลาคม• 2013 เวลา 13:37 น. •

สังเกตว่าพระมหาพุทธคุณเถรผู้แต่งตำนานในตอนแรก เป็นผู้อ่านตำนานอย่างกว้างขวางกว่าครูบาทาเถรเจ้าสุทธนะผู้แต่งตำนานตอนที่ ๒ เพราะพระมหาพุทธคุณเถรได้หยิบยืมเนื้อความจากตำนานหลายฉบับ อาจรวมถึงหยิบยืมมาจากตำนานพระเจดีย์หลวง เมืองเชียงใหม่ด้วย เพราะกล่าวถึงการสักการบูชาพระธาตุแหลมเล็กด้วยการลาดผ้าบูชาเหมือนกับพระเจดีย์หลวง ที่ไม่พบการกล่าวถึงสักการบูชาแบบนี้ในตำนานพระธาตุอื่นๆ

“...พ.ศ.๒๐๖๐ เดือนเจียง ขึ้น ๗ ค่ำ วันอาทิตย์ ตั้งแต่นั้นต่อมาพระยาถึงวันเพ็ญเดือน ๔ พระยาก็เอาผ้าลาดปกหุ้มพระมหาเจดีย์ตั้งแต่ยอดลงมาถึงฐานธรณี แล้วผ้าแพร และผ้าเทศ ผ้าจันทน์...ตั้งแต่นั้นมาพระเมืองเกษเกล้า และท้าวชายคำได้เป็นพระยาสืบมา ก็ให้ลาดผ้ามหาเจดีย์เจ้า...เมื่อพระแม่กุวิสุทธีวงศ์...ก็ให้ลาดผ้า จุดประทีปบูชาตามจารีตทุกปีมิได้ขาด...”

“...เมื่อในสักการาพอพันปีนั้น มหาธาตุเจ้าดอนลิ้งเปลี่ยนนี้ ยังมีพระญา ๒ ตนกับทั้งสังฆเถร ๔ ตน จักมาลาดผ้าบูชาสการ กะทำหือเป็นคำหลบใส่ถ่ม ๓ ชั้นมีหันเล้าชะแล...”

ส่วนครูบาทาเถรเจ้าสุทธนะผู้แต่งตำนานพระธาตุศรีดอนคำในตอนที่ ๒ นั้นมีโลกทัศน์ทางตำนานที่แคบกว่าพระมหาพุทธคุณเถร เพราะเขียนเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับเมืองล่องเท่านั้น แม้กระทั่งเจ้าเมืองลำปางและแพร่ที่ร่วมอุบถัมภ์ก็ไม่ได้ระบุนามไว้ ต่างจากตำนานในบริเวณศูนย์กลางของเมืองลำปาง เช่นตำนานพระธาตุลำปางหลวงตำนานพระธาตุเสด็จ และตำนานพระธาตุจอมปิง จะกล่าวถึงพระนามของกษัตริย์ที่เมืองเชียงใหม่และเจ้าเมืองลำปางผู้มาสร้างและผู้อุปถัมภ์พระธาตุและวัด ส่วนตำนานพระธาตุศรีดอนคำระบุไว้เพียงชื่อวัดพระเถระที่มาร่วมเป็นผู้นำก่อสร้างพระธาตุในเมืองล่อง มีการหยิบยืมเนื้อหาจากตำนานอื่นบ้าง คือการนำพระราชประวัติของพระนางจามเทวีมาเชื่อมโยงให้เข้ากับเรื่องราวมูลเหตุของพระธาตุศรีดอนคำและที่มาของชื่อว่า “เมืองล่อง” เป็นไปได้ว่าธรรมเนียมการแต่งตำนานแบบเดิมที่รับรูปแบบคัมภีร์มหาวงศ์ของกษัตริย์ในเมืองล่องได้คลี่คลายลงเมื่อถึงสมัยที่แต่งตำนานพระธาตุศรีดอนคำในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๒๓ ดังปรากฏมีการตัดในส่วนที่กล่าวถึงการเสด็จมาโปรดของพระพุทธเจ้าออกไป แล้วนำพระราชประวัติของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์มากล่าวไว้แทนที่ในตำนาน

จุดมุ่งหมายของการเขียนตำนานเมืองล่อง นอกจากเป็นการเขียนขึ้นเพื่ออ่านในสังเขปบุญและเพื่อให้คนรับรู้ถึงประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพระธาตุทั้ง ๕ องค์แล้ว ผู้เขียนสันนิษฐานว่ายังเขียนขึ้นเพื่อสร้างสำนึกเรื่องเมืองพระธาตุ อันจะนำมาสู่ความเป็นกลุ่มก้อนของคนในเมืองล่องเพราะในอดีตพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คนเป็นอย่างมาก ดังนั้นพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งที่มิพลังสามารถเชื่อมคนให้มีสำนึกร่วมกันว่าเป็นกลุ่มเดียวกัน ดังเช่นในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช กษัตริย์ล้านนาพระองค์ที่ ๙(พ.ศ.๑๘๙๔-๒๐๓๐)ได้ทรงมีนโยบายการดึงอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง นอกจากใช้วิธีการเมืองแล้วพระองค์ก็ทรงใช้ศาสนาเป็นวิธีการดึงอำนาจมาไว้ที่พระองค์ และสร้างความสำนึกให้เกิดเป็นกลุ่มคนเดียวกัน เห็นได้จากการสังคายนาพระไตรปิฎกที่วัดมหาโพธาราม(เจ็ดยอด) เมืองเชียงใหม่ เป็นครั้งที่ ๘ ของโลกเมื่อปีพ.ศ.๒๐๒๐หรือการสร้างคติบูชาพระธาตุประจำปีเกิดขึ้นมาเพื่อให้คนมีสำนึกร่วมกันในเรื่องพื้นที่ของอาณาจักรและพุทธอาณาจักร

ประกอบด้วยเมืองล่องมีพื้นที่เป็นแอ่งกระทะล้อมรอบด้วยภูเขาสูง เป็นเสมือนจักรวาลขนาดย่อมโดยมีภูเขาที่ล้อมรอบเมืองเป็นกำแพง(ขอบ)จักรวาล ดังนั้นผู้นับถือนในเมืองนี้จึงมีการสร้างสำนึกร่วมกันโดยใช้คติทางพุทธศาสนามาเชื่อมโยงกับสภาพทางภูมิศาสตร์ คือ สร้างคติบูชาพระธาตุประจำเมืองทั้ง ๕ องค์ โดยมีตำแหน่งที่ตั้งเรียงตามแนวยาวเหนือ – ใต้ของที่ราบแอ่งล่อง-วังขึ้น คือ พระธาตุศรีดอนคำพระธาตุแหลมเล็ก พระธาตุไฮสร้อย พระธาตุปู่ต๊ับ(พุท๊ับ) และพระธาตุขวยปู (แต่ถาลงไปอีกไม่กี่กิโลเมตรก็เป็นที่ตั้งของพระธาตุพระกบป์ที่บูรณะพ.ศ.๒๕๒๗ และพระธาตุพระพิมพ์ หรือพระธาตุปากสลก บูรณะเมื่อ พ.ศ.๒๔๗๐ - ๒๔๗๓ ในเขตเมืองตรอกสลอด) การใช้พระธาตุเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนภายในเมืองล่อง ปรากฏในตำนานพระธาตุแหลมเล็กที่กำหนดให้พระธาตุต่างๆ

•เขียนโดย manager•

•วัน•จันทร์•ที่ 30 •กันยายน• 2013 เวลา 20:46 น. • - •แก้ไขล่าสุด• •วัน•พฤหัสบดี•ที่ 03 •ตุลาคม• 2013 เวลา 13:37 น. •

ในเมืองล่องเป็นพระธาตุประจำของพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ และกำหนดให้พระธาตุแต่ละองค์จะเจริญในพระพุทธเจ้าต่างองค์กันไป ถ้าหากพิจารณาแล้วจะมีโครงเรื่องคล้ายกับ “ตำนานพระธาตุ ๕ หลังในเมืองล่อง” ที่กำหนดให้พระธาตุทั้ง ๕ องค์เป็นหมุดหมายอายุศาสนาพระโคตมมะ ๕๐๐๐ พระวัสสา คือครบรอบ ๑,๐๐๐ ปี พระธาตุก็จมลงพื้นดิน ๑ องค์ เมื่อครบ ๕,๐๐๐ ปี พระธาตุองค์สุดท้ายก็จมลง เป็นการย้ำเตือนให้พุทธศาสนิกชนทุกคนไม่ประมาทและเร่งทำบุญกุศล

โดยเฉพาะพระธาตุแหลมสนนั้น มีการสถาปนาให้เป็นพระธาตุประจำพระโคตมมะ

พระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบันภายในเมืองล่องพระธาตุแหลมสนี่จึงถูกกำหนดให้มีความสำคัญมากที่สุด ขณะเดียวกันจากตำนานนี้ก็สร้างแนวความคิดให้กับชาวเมืองล่องว่า ถึงแม้ว่าสิ้นยุคของพระพุทธเจ้าองค์ก่อน ก็ยังเหลือพระธาตุที่จะรุ่งเรืองอีกในยุคพระพุทธเจ้าองค์ต่อไปจนกว่าจะสิ้นสุดพระพุทธศาสนาของพระศรีอริยเมตไตร ที่เป็นการย้ำเตือนให้คนทำบุญอุปัฏฐากรักษาพระธาตุในเมืองล่อง

“...แห่งดอยพุทไธสน์ เมื่อพระเมตเตยเจ้าจักมาพายนามหาธาตุเจ้ารุ่งเรืองมากนักมีหั้นชะแล แห่งขวูปูแซ่ฟ้านั้น เมื่อพระเจ้ากัสสปะนั้นเปนมหาธาตุเจดีย์รุ่งเรืองที่ ๑ แล้ววันนั้นแล แห่งวัดไร่สอยก้งย้อยนั้น เปนมหาธาตุแห่งพระเจ้ากุกุสันธะแลพระโกนาคนมะแล้ววันนั้นแล...”

และตำนานพระธาตุแหลมสนี่ยังกล่าวเน้นย้ำความสำคัญอีกว่า

“...ต่อทำขุมนมธาตุเจ้าศาสนาเสี่ยงหมื่นชะแล เมื่อตั้งอันมหาธาตุเจ้าลัมพางแลมหาธาตุละพุนชื่อหริภุญชัยนั้น จักห่างสูญเสียชะแล เเท่ามีแต่่มหาธาตุเจ้านี่รุ่งเรืองกาละเมื่อช้อย มีหั้นชะแล...”

“...ในเมืองล่องอันเปนมุทธภูมิวิเสสแล วิจารณ์มวนทาวตฤพาน เปนที่พระสัพพัญญเจ้า มารอดจอตอยู่บูชาสการการวะ เข้าใน ๘ หมื่น ๔ พันหลัง เเท่ามี ๔ หลังนี้แล นักบวชเจ้าทั้งหลายตนใดก็ดี อุปาสักกะอุปาสิกาผู้ใดก็ดี จุงมีใจใสศัทธาอินดีไฟโหว่นบครพอยา สักกระบูชาใน ๔ แห่งนี้ก็ดี ได้สร้างกุฏิวิหารแลทำบุญหื้อทานคี่ดี คี่เสมอตั้งหื้อทานฟังธัมมจำสัลแลสร้างหื้อพระเจ้าเรายังธรรมาเนตนในที่อยู่ั้นแล ชาวเจ้าแลคนแลเทวดาทั้งหลาย ได้ฟังตำนานเสลาธาตุทิปกรรมวิสุทธินี่ยังมีใจใสศัทธาธุการอินดีตวงนั้กเทอะ...”

จากตำนานข้างต้นจึงเป็นการเน้นย้ำให้คนภายในเมืองล่องทำบุญกับพระธาตุแหลมสนี่ และพระธาตุองค์อื่นๆ

ในเมืองล่องส่วนสื่อและกระบวนการของการถ่ายทอดการปลูกจิตสำนึกร่วมกันของคนในเมืองล่องคือ ตำนานเมืองล่อง

ที่มีการคัดลอกโดยพระภิกษุสามเณรและผู้ผ่านการบวชเรียนที่เรียกว่า “พ่อน้อย”(ผ่านการบรรพชา) “พ่อหนาน”(ผ่านการอุปสมบท)

เมื่อคัดลอกเสร็จก็นำไปถวายวัดที่เรียกว่าการ “ทานธรรม”

เมื่อทานธรรมไว้ที่วัดในโอกาสสำคัญก็จะนำมาใช้เป็นพระธรรมเทศนาให้อุบาสกอุบาสิกาฟังตั้งหน้ารับตำนานฉบับวัดดอนแก้วเขียนว่า“หน้ารับธัมมตำนานเมืองล่อง” ดังนั้นเมื่อมีทานธรรมในแต่ละปีและมีการเทศนาธรรมตำนานพระธาตุทั้ง ๕

องค์จึงเป็นการผลิตซ้ำที่ตัวสื่อและกระบวนการสร้างสำนึกและศรัทธาร่วมกันของคนในเมืองล่อง

ร้อยเรียงร้อยเรื่องเมืองทอง ตอนที่ ๖

•เขียนโดย manager•

•วันจันทร์ที่ 30 กันยายน 2013 เวลา 20:46 น. • - •แก้ไขล่าสุด • วันพฤหัสบดีที่ 03 ตุลาคม 2013 เวลา 13:37 น. •

หมายเหตุ พระธาตุพระพิมพ์ อำเภอวังขึ้น จังหวัดแพร่ (ที่มา :ภูเดช แสนสา, ๒๕๕๐)